

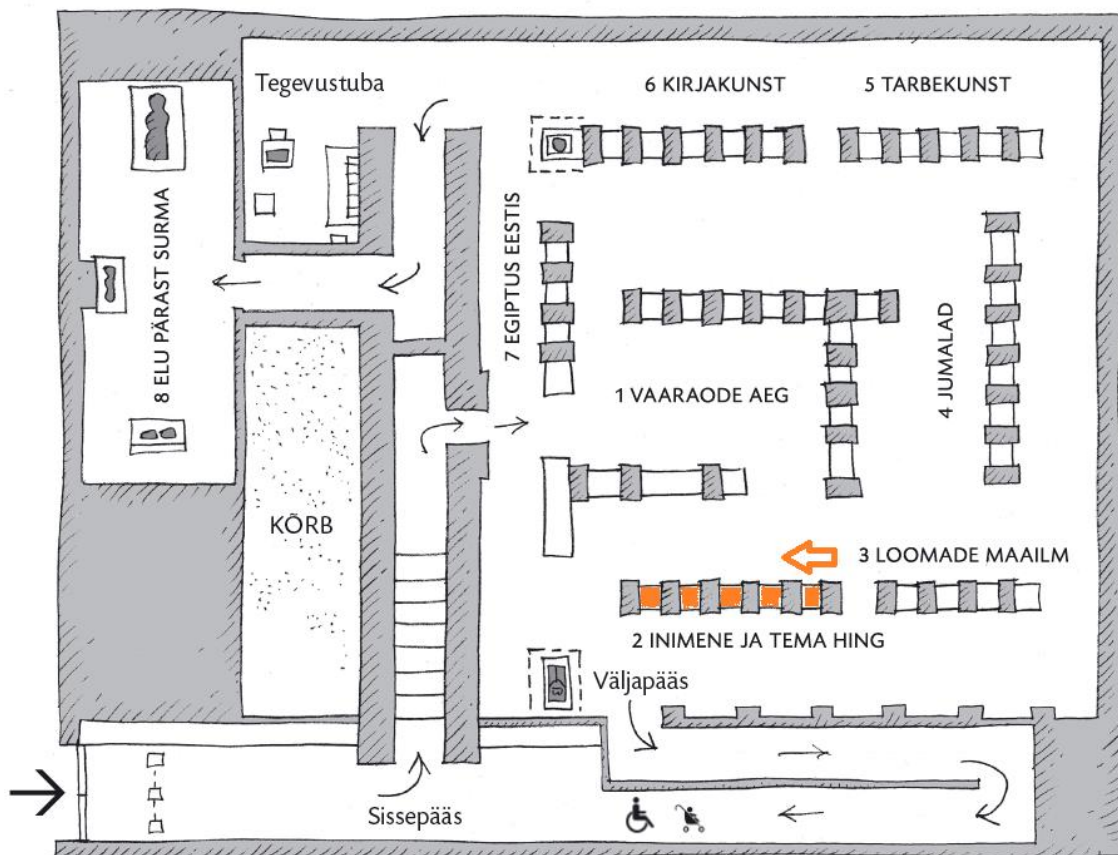

EGIPTUSE HILGUS

2

Inimene ja tema hing

Egiptlased pidasid inimese elu maa peal ainult üheks igavese elu etapiks. Arvati, et inimese hing koosneb paljudest osadest, millest igäihel oli oma roll/ülesanne elus ja surmajärgsel teekonnal. Kunstil oli egiptlaste jaoks oluline roll, kuna elu jätkumine teispoolses sõltus usu järgi füüsilise keha säilimisest. Keha peeti inimese vitaalse elemendi ka asupaigaks. *Ba* oli hinge osa, mis muutis iga inimese unikaalseks ja oli võimeline liikuma keha ja teispoolse vahel. Hing võis elada edasi ka lahkunut kujutavas skulptuuris, kui sinna oli kirjutatud tema nimi. Seetõttu olid kujud Egiptuse kultuste keskpunkt ja toimisid sillana maapealse ja igavikulise maailma vahel.

Naise kuju fragment

Uus riik (1539–1076 eKr). Lubjakivi
Deir el-Medina, Egiptus
Schiaparelli väljakaevamised. 1909–1912

Egiptuse naisülikud kandsid parukaid, mille mood muutus ajaga. Seinamaalingud ja skulptuurid järgisid ajastu moodi ja on seetõttu abiks objektide dateerimisel. Antud juhul kannab surnu kolmeosalist parukat, mille lokid on seatud Uue riigi ajastule omaselt horisontaalselt.

Mehe kuju fragment

Hilis-Egiptus (722–332 eKr). Granodioriid
Egiptus. Omandatud 1973

See fragment mehe skulptuurist on tüüpiline näide eraisiku kujutamisest Hilis-Egiptuses. Skulptuur on tehtud ülikõvast granodioriidist, millega Egiptuse kunstnikud armastasid töötada, et näidata oma tehnilist meisterlikkust.

Mehe kuju fragment

Lubjakivi. Vana riik (2592–2118 eKr). Lubjakivi
Egiptus. Omandatud enne 1882. aastat

Juba varasel ajal panid egiptlased rõhku skulptuuride esteetilisele välimusele. Selle polükroomse fragmendi puhul näeme, et nahk oli egiptlaste värvikaanonile omaselt pruun, kulmud ja parukas mustad, silmad ääristatud pruunikashalli värviga.

Puidust mehe kuju

Uus riik (1539–1076 eKr). Puit, pigment
Egiptus. Drovetti kolleksioon

Sel mehe kujul on olemas kõik Egiptuse ikonograafia omased tunnused: ta on jäigas kõndivas asendis, käed on külgedel ning ta vaatab otse ette, kandes parukat ja pikka seelikut, mis on seotud eest sõlme ja moodustab kolmnurkse kujuga draperii.

Puidust naisekuju

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Puit, pigment
Assiut, Egiptus. Schiaparelli väljakaevamised. 1911–1913

Egiptuse naisi kujutati väga täpse kaanoniga: kergelt kumerate puusadega, ent saleda ja kindla hoiakuga. Tüüpilisena kujutatud naine astub ettepoole, käed on külgedele surutud, tal on seljas pikk ja kitsas kleit ning peas on lühike parukas, mis jätab kõrva katmata.

Fragment mehe skulptuurist

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Graniit
Egiptus. Omandatud 1824–1888

Selle fragmendi puhul näeme, kuidas Keskmise riigi skulptuur järgib Vana riigi mustreid – nooruslikud näod, mandlikujulised silmad ja reljeefsed kulmud. Äärmise täpsusega on kujutatud kaheosaline parukas. Nii kõrgel tasemel viimistletud skulptuur viitab kuningliku töökoja tööle.

Gebeti hauaskulptuur

Uus riik (1539–1076 eKr). Lubjakivi, pigment
Teeba, Egiptus. Drovetti kollektsioon

Lahkunut kujutavad skulptuurid asetati tavaliselt hauakambris asuva kabeli keskele. Surnuid kujutati istumas madalal troonil, kus nad said vastu võtta palveid ja ohvriande, mida pereliikmed neile mälestuseks pühendasid. Siin on kujutatud Gebetit, kes oli Teeba kõrgest soost naine. Ta kannab pikka rüüd ja punutud patsidega kolmeosalist parukat.

Hauaskulptuur

Uus riik (1539–1076 eKr). Lubjakivi, maaling
Egiptus. Drovetti kollektsioon

Hauakujusid paigutati hauakambris niššidesse näoga ida suunas, et kummardada iga päev tõusvat päikest. Siinsel kujul on seljataga tugisammas, kuna nišis oli oluline ainult kuju eestvaade.

Fragment mehe skulptuurist

Hilis-Egiptus (722–332 eKr). Lubjakivi
Egiptus. Omandatud pärast 1900

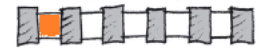
Muistses Egiptuses olid kõige enam levinud eraisikuid kujutavad skulptuurid, mis on ette astuvas asendis. Tavaliselt on need palja ülakeha ja lühikese põlvi katva seelikuga mehed.

Plokkskulptuur

Uus riik (1539–1079 BC). Lubjakivi
Egiptus. Drovetti kolleksioon

Plokkskulptuur kujutab kükitavas asendis inimest, kelle käed on põimitud ümber põlvede. Inimese keha on taandatud geomeetriliseks kujundiks, mis laseb skulptoril ja vaatajal keskenduda skulptuuri näojoontele. Kujutatu nägu on ümbritsetud lühikese parukaga, millel on paavian – jumal Thoti kehastus, kes oli kirjutajate kaitsja.

2 INIMENE JA TEMA HING

***Ib* amuletid**

Hilis-Egiptus (722–322 eKr). Jadeiit
Uus riik (1539–1076 eKr). Diaspoor
Egiptus. Omandatud enne 1888. aastat

Egiptlased uskusid, et süda (*ib*) on kõige olulisem organ inimese kehas – mõtete ja emotsioonide allikas, kõikide tunnete ja tegevuste looja ja mälu asukoht. Südamekujulistele *ib*-amulettidele kirjutati sageli Surnuteraamatu 30. peatükk, mis õigustas südame tegevust, kui jumal Osiris selle üle kohut mõistis.

Hunero ušebti

Uus riik (1539–1076 eKr). Puit, pigment
Deir el-Medina, Egiptus. Omandatud enne 1888. aastat

Hunero ušebti kujutab surnut elavana mitte muumiakujulisena, nagu oli tavapärane. Ta on pikas tuunikas ja väljasirutatud käsivartega, mis on asetatud alakõhule. Selline tüpoloogia on omane 19. dünastiale ja toonasele vormiga eksperimenteerimisele.

Ba kujud

Hilis-Egiptus (722–332 eKr). Puit, pigment
Egiptus. Drovetti kolleksioon

Egiptlased uskusid, et inimesed koosnevad erinevatest elementidest, mille hulka kuulusid *ba* ja *ka* – inimese hing ja elujõud. *Ba*'d kujutati inimpäise linnuna, kel oli võime lahkuda surnu kehast ja liikuda vabalt teispoolsuses. Need kaks *ba* kujukest on kujutatud puhkeasendis.

Silmad ja silma amulet

Dateering teadmata. Lubjakivi. Obsidiaan, grauvakk, pronks
Dateering teadmata. Fajanss
Egiptus. Omandatud 1824–1888

Tumedast obsidiaanist ja heledast lubjakivist silm ning pronksist silm olid tõenäoliselt skulptuuri osad. Seevastu rohekassinisest fajansist silma on kasutatud amuletina nägemise parandamiseks. Egiptuse kunstis ei kujutatud silma profiilis, vaid see oli alati otsevaates.

Käe amulett

Hilis-Egiptus (722–322 eKr). Fajanss
Egiptus. Omandatud enne 1888. aastat

Kätt kujutati kas avatuna või rusikasse surutuna. Avatud käsi tähistab hieroglüüfi märk „d“. Käe amulette seoti tihti surnu randme külge, kus selle ülesanne oli tugevdada keha.

2 INIMENE JA TEMA HING

Reljeefi fragment

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Lubjakivi, kips, maaling
Qau el-Kebir, Egiptus. Schiaparelli väljakaevamised

Egiptuse hauakambrite maalingutel on pikk arengulugu. Narratiivsete stseenide asemel, mis muutusid ajas, domineerisid maalingute kompositsioonis sageli friisid, kus kasutati korduvaid sümbolseid elemente. Üks levinumaid on nn *kheker*-friis, mis on ilmselt stiliseeritud taimornament.

Mehe peaga reljeefid

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Lubjakivi

Qau el-Kebir, Egiptus. Schiaparelli väljakaevamised. 1905–1906

Egiptuse kunstile oli iseloomulik kujutada kahemõõtmelist inimese nägu profiilis, kuid silm ja kõrv olid otsevaates. Egiptlased kujutasid maalidel enamasti mehe nahka tumedamana kui naise oma. Tumedam nahavärv võis vihjata sellele, et mehed pidid töö tõttu rohkem päikese käes viibima.

Lapse peaga reljeef

Keskmine riik (1980–1700 eKr). Lubjakivi

Qau el-Kebir, Egiptus. Schiaparelli väljakaevamised. 1905–1906

Lapsi kujutati tavaliselt küljelokiga või küljele punutud patsiga (ülejäanud pea oli raseeritud) ning sageli ka suhupandud sõrmega. Kui nooruk sai täiskasvanuks, viidi läbi riitus, mis nägi ette küljeloki ära lõikamist.

Kahe figuuriga reljeef

Keskmine kuningriik (1980–1700 eKr). Lubjakivi, pigment
Gebelein, Egiptus. Schiaparelli väljakaevamised. 1910

Egiptuse kunstile iseloomulikud kindlad kaanonid aitavad tõlgendada fragmentaarset infot. Tõenäoliselt oli hauareljeefi vasakul poolel kujutatud jumalust ja paremal pool ülikut, millele viitavad parukas vasakpoolisel ja kaelaeh (usekh) parempoolisel figuuril. Võib aimata, et nad hoiavad käest kinni ja jumalus juhib surnut.

Fragment krohvikihist

Uus riik (1538–1076 eKr). Krohv, pigment
Deir el-Medina, Egiptus. Schiaparelli väljakaevamised. 1905

See fragment on pärit ilmselt hauakambri seinalt. Siin on kujutatud elegantset naist kivil istumas, teine naine ulatamas talle lootoseõit kui ohvriandi. Mõlemad figuurid kannavad pikki valgeid poolläbipaistvast kangast volditud rüüsid, mis vastavad ilmselt ajastu moele.